
ÚVODNÍK

Má český psychiatrický výzkum mezinárodní význam?

Höschl C.

Česká lékařská akademie uspořádala dne 3. února 2005 setkání manažerů lékařského výzkumu se sekretářem Rady vlády pro výzkum a vývoj a ředitelem sekce výzkumu, vývoje a lidských zdrojů Úřadu vlády ČR dr. Markem Blažkou. S jistou nadsázkou, ale nikoli daleko od pravdy, lze říci, že dr. Blažka je v zemích EU zřejmě nejúspěšnějším vládním úředníkem, jenž má na starosti vědu: během jeho působení se rozpočet určený na výzkum a vývoj v naší zemi zvýšil zhruba osmnáctkrát (!) a v nejbližší době dosáhne přibližně dvaceti miliard korun ročně. Prvním zajímavým postřehem, který se z tohoto setkání nabízel, byla skutečnost, že nedostatečný nárůst státní podpory výzkumu tedy zřejmě není hlavním nedostatkem současné vědy a výzkumu v naší zemi. Druhým pak podezření, že – alespoň co se medicíny týká – chyba je jinde: český lékařský výzkum se nedělá správně. Na úrovni vědní politiky je sice ještě mnoho co dohánět, ale změny už klepou na dveře: finanční úřady respektují, že spoluřešitelé výzkumných projektů neplatí DPH, výdaje na výzkum a vývoj jsou (či budou) odečitatelné, předloha zákona o Veřejných výzkumných institucích už je v Poslanecké sněmovně ČR a hodnocení VaV je už téměř operacionální, s orientací na výsledky.

Změny ve struktuře a výstupu českého lékařského výzkumu však postupují o poznání pomaleji. Stále máme 70 % výzkumných projektů navrhovaných „zdola“ a jen 30 % určených programy „shora“. Ve srovnatelných západních zemích je tento poměr zhruba obrácený (zde je ovšem otázka, zda je to dobře). Vláda bude podporovat opět posun směrem k vyššímu podílu účelových prostředků oproti institucionálním.

V souladu s podporou univerzitního výzkumu dostanou vysoké školy o 3/4 mld Kč více na výzkumné záměry. Zdravotnickému výzkumu naopak hrozí, že jeho podpora bude přesunuta do jiných rozpočtových kapitol, protože rezort MZd není schopen agendu výzkumu a vývoje odpovídajícím způsobem zúřadovat. V roce 2006 zřejmě klesne institucionální financování výzkumu v rezortu zdravotnictví o 72 milionů Kč. Zdravotnictví nemá rozvinuté podílové financování výzkumu, nemá zajištěnu širší spoluúčast jiných subjektů na financování výzkumu.

Dalším problémem je, že český lékařský výzkum je převážně zaměřen jinak, než jak jsou nastaveny jeho přednosti. Jinými slovy, tzv. atraktivní oblasti výzkumu (molekulární biologie a genetika), které na sebe soustřeďují podporu a veřejnou pozornost, v mezinárodním porovnání výstupů (impaktované publikace,

patenty) značně zaostávají za evropským průměrem (nemluvě o USA), zatímco méně atraktivní a méně podporované oblasti (klinická medicína) jsou v tomto ohledu úspěšnější. Celkově je náš lékařský výzkum v porovnání např. s průmyslovým výzkumem velice pozadu v získávání podpory ze strukturálních fondů EU. Porovnání změn na vstupu (peníze) a výstupu (výsledky) českého lékařského výzkumu ukazuje jednoznačně rozevírající se nůžky mezi vloženými prostředky a výkonem.

Data, která byla zakoupena z ISI a která lze částečně nalézt například na webových stránkách www.vyzkum.cz, naznačují, že mezi disciplíny srovnatelné co do výstupu s průměrem EU u nás patří matematika a inženýrství, zatímco lékařské vědy zaostávají. Sledujeme-li trend (tedy cosi jako směrnici vývoje), pak zjevné zlepšování stavu vidíme u neurověd, věd o chování a u psychiatrie. Naopak stagnace je patrná například u molekulární biologie a farmakologie. Jeden výzkumný výsledek je v českém lékařském výzkumu uplatněn (vykazován) průměrně ve 3 výstupech. V celém českém výzkumu se najdou projekty financované dohromady částkou 2,6 mld Kč, které nepřinesly vůbec žádný výsledek, ani výzkumnou zprávu (!). Výzkum v hodnotě kolem 700 milionů Kč byl tzv. přerušen, tj. nedodělán bez sankcí, mnohdy zřejmě natrvalo. Dohromady to už je částka srovnatelná s těmi, o kterých se nahlas s rozhořčením hovoří v souvislosti s různými arbitrážemi a tunelováním, leč zde zatím nikdo nikoho nežaluje ani neobviňuje. Vláda, vědoma si těchto skutečností, vyvíjí nyní úsilí k tomu, aby peníze přednostně dostával ten, kdo je umí zužitkovat (a také zúřadovat...).

Tato tematika se může zdát na stránkách poměrně prakticky orientovaného odborného časopisu, jakým je Česká a slovenská psychiatrie, jako odtaziť. Ukazuje se však, že není: země s vysokou podporou a také efektivitou výzkumu mají zároveň vysoký standard poskytované péče. Navíc ve výzkumných výsledcích uváděné trendy jsou také částečnou odpovědí na otázku, kterou jsem si na tomto místě položil před dvěma lety (Centrum neuropsychiatrických studií – milník českého lékařského výzkumu, Česká a slovenská psychiatrie, 99, 2003, 5, 243): investice vložené u nás do výzkumu v oblasti psychiatrie, neurověd a věd o chování se už začínají vracet, přinejmenším v rostoucím mezinárodním renomé české odborné komunity. Všem, kteří na této emancipaci našeho oboru v rámci celé medicíny mají zásluhu, patří náš dík a přání dalších úspěšných let.

Dodáno redakci: 14. 2. 2005

*Prof. MUDr. Cyril Höschl, DrSc.
Psychiatrické centrum Praha*